

ЕСХИЛ ПЕРСИТЕ

Превод от старогръцки: Александър Ничев, 1967

chitanka.info

ЛИЦА

**ХОРОТ ОТ ПЕРСИЙСКИ СТАРЕЙШИНИ
АТОСА
ВЕСТИТЕЛ
ПРИЗРАКЪТ НА ДАРИЙ
КСЕРКС**

ПАРОД

ХОР

Между персите, тръгнаха в походен марш
против Гърция, ние сме „Верните“ — нам,
на пазачите зорки на този богат,
многозлатен палат, спроти нашия чин
повери господарят, владетелят Ксеркс,
на цар Дарий синът,
да бдим над земята си родна.
Но обратният път на персийския цар
и на нашата блеснала в злато войска
ме тревожи, сърцето предчувствува зло.
Че родената в Азия воинска мощ
се отпрати на поход. Издига се глас
против младия цар. А пък нито пешак,
нито конник до днес
е пристигнал в страната ни с вести.
Екбатана и Суза^[1] напуснаха те,
превалиха кисийските древни стени^[2],
па отминаха всички — едни на коне,
други с кораби, трети пешком, а пък те
образуваха главната сила.
Артафрен и Амистър потеглиха с тях,
с тях са още Астасп, Мегабат — първенци
на войската, царе, на великия цар
подчинени, — те тръгнаха с много войска,
и със воини конни, и с ловки стрелци
страховити за взора, ужасни в бой,
с упорити сърца
и прочути с безпримерна храброст.
С тях потегли и конникът лих Артембар,
и Масистър, и храбрият воин Имей

с безпогрешния лък, Фарандак е сред тях
и Состан със жребците си буйни.
А великият и плодоносният Нил
прати други, сред тях — Сузискан, и сина
на земята египетска Пегастагон,
на свещения Мемфис великия вожд
цар Арсам, на таванската древна земя
заповедникът Ариомард, а пък с тях
неизбройна тълпа страховити гребци
от блатистите нилски долини.
От изтънчена Лидия^[3] следват тълпи
на мъже, разпростиращи своята власт
върху всички народи в материка — тях
Метрогат и прекрасният воин Арктей,
тия двама царе, още Сарди, градът
многозлатен, проводиха в тая война —
те летят на безчислени бойни коли,
с двоен впряг от коне, с троен впряг от коне —
страховита е тяхната гледка!
А твърдят синовете на светия Тмол^[4] —
неуморните копиюметци Мардон
и Тариб — и мизийските ловки стрелци,
че ще сложат на Гърция робски ярем.
Вавилон, многозлатният, праща поток
разнородни войски — праща корабна рат
и стрелци с упование в ловкия лък.
А с препасани мечове иде народ
от всички страни
под ужасните царски повели.
Тъй замина цветът на персийската твърд,
младежта, от копнеж по която скърби
цяла Азия, тяхната майка-земя,
а жени и родители в горест броят
тия тягостни дни
и треперят — как дълго ги няма!

Първа строфа

Разрушителното войнство на царя
се намира на отсрещния материк,
върху кораби, навързани с въжета,
се прехвърли пряко пролива на Хела^[5],
като метна връз главата на морето
многогвоздейния друм.

Първа антистрофа

А пък буйния владетел на страната^[6]
многолюдна е подгонил срещу цял свят
неизбройното си стадо по земята
и морето с упование в сурови,
страховити пълководци. Златороден,
богоравен мъж е той!^[7]

Втора строфа

Бляскат сините му взори
с погледа на кървав дракон,
многогорък, многоначален,
връз сирийска колесница,
сред копиеносци славни
води той стрелеца Арес.

Втора антистрофа

Кой би устоял на този
лих порой от бойни люде,
кой би спрял с могъщи пречки
несломимите талази?
Необорна е войската
и юначен е народът.

Трета строфа

Но от божие коварство
кой ли смъртен би избягнал?
Кой ли със нозе чевръсти
би се изтръгнал от съдбата?

Трета антистрофа

Първом ласкава и нежна,
впримчва тя човека в мрежа,
и за него няма начин
да се измъкне и побегне.

Четвърта строфа

Че съдба, от памтивека
свише предопределена,
на персиеца е дала
бран, рушителка на кули,
бурни схватки с конни люде,
разорени,
спепелени градове.

Четвърта антистрофа

И научи той да гледа
смело морските простори,
белнати под буен вихър,
гледа водната светиня
с вяра в крехките постройки,
в тия слаби
съдове с безбройна рат.

Пета строфа

Затова горчива скръб
къса моето сърце.
Оа^[8], персийската войска!

Да не чуе тази кобна вест
овдовялата огромна Суза,

Пета антистрофа

а кисийските стени
да не екнат с горък вик —
оа! — когато рой жени
своя вой печален нададат
и разкъсат тънки покривала!

Шеста строфа

Тръгна целият народ,
конна рат и пеша рат,
като рой безброй пчели,
подир своя войсков предводител,
па прехвърли двата морски носа,
свързани чрез мост, сега
обща и за двете суши.

Шеста антистрофа

Жал по свидните мъже
пълни техните легла
с горки сълзи. В тиха скръб
днес персийските съпруги плачат,
всяка жали за юначен воин,
който тръгна на война
и самотна я остави.

[1] *Екбатана* — столица на областта Медия (Мидия), *Суза* — град в областта Сузиана; главни центрове на персийската държава. ↑

[2] *Кисийските древни стени*. Кисия била част от провинция Сузиана. ↑

[3] *Изтънчена Лидия* — за лидийците, както отбелязва древният коментатор, бил характерен луксът в облекло и храна. ↑

[4] *Светият Тмол* — планината Тмол била посветена на бог Дионис; срв. Еврипид, „Вакханките“, ст. 64. ↑

[5] *Пролив на Хела* — Хелеспонт (дн. Дарданели), наречен по името на Хела, дъщеря на цар Агамант. Според легендата Хела и нейният брат Фрикс бягали от мащеха си Ино, възседнали златорунен овен. При това бягство Хела се удавила в морето. ↑

[6] *Буйният владетел на страната* е Ксеркс. ↑

[7] *Златороден, богоравен мъж е той*. Според гръцкото предание персите произлизали от гръцкия герой Персей, който им дал и името си (срв. ст. 145–146). Персей бил син на Зевс, който във вид на златен дъжд проникнал при затворената в желязна кула Даная. Ксеркс, потомъкът на Персей, е златороден и богоравен като своя далечен прадядо. ↑

[8] *Оа̀* — според пояснение на схолиаста, персийски възглас, който изразява скръб. ↑

ПЪРВИ ЕПИЗОД

ХОР

Хайде, перси, пред тоя старинен дворец
да насядаме, па да напрегнем глави,
да размислим добре
и дълбоко — че тъй е потребно —
що ли прави сега повелителят Ксеркс,
син на Дарий, потомък на древния род,
откъдето е нашето име? Дали
надделя тетивата на нашия лък,
или остроото копие враже?
Но подобна на блясък от божи очи,
ето, майката царева иде, и аз
се прекланям пред свойта царица.
Та потребно е всички с дължимата чест
и с приветствена реч да я срещнем.
Ти, царице, първа сред персийските жени, здравей,
майко Ксерксова, съпруго Дариева! Че легло
с бог персийски си делила, та и майка си на бог —
ако древният ни демон пази нашата войска.

АТОСА

Тъкмо затова напуснах позлатения палат
и чертозите, в които с Дария делих легло.
Грижа гложде ми сърцето, скъпи мои, та пред вас
ще река сега, когато ме измъчва страшен смут,
че голямото богатство може да превърне в прах
сградата, която Дарий с божа помощ извиши
Затова неизразима двойна мъка ме гнети.
Ни парите без владетел имат някаква цена,
нито в слава засиява някой силен сиромас.
Пълно е дома, но мене за окото ме е страх —

че око̀то на дома е неговият господар.
Като е така, о старци, предани на моя дом,
перси, напрегнете мисъл, посъветвайте ме вий,
че в словата ви за мене мъдрият съвет се крий.

ХОР

Знай, царице, няма нужда да изричаш втори път
що да правим там, където не отказва нашта мощ.
Ти повика нас, а ний сме твои предани сърца.

АГОСА

Аз виждам всяка нощ безкрайни сънища,
откакто тръгна моят син с войските си
да покори страната на йонийците^[1].
Но ясен сън, като съня през тази нощ,
до днес не съм видяла още. Чуйте го.
Сънувах две жени в одежди гиздави —
едната бе в дорийски пеплос^[2], другата —
в персийски, — и пред мене те застанаха,
по кръшен стан по-царствени от днешните
жени, със дивна красота, сестри по кръв.
Елада бе отечество на първата,
на втората пък — варварските краища.
И, както ми се стори, те започнаха
раздор, а моят син, като видя това,
ги задържа и усмири, запрегна ги
в колата си, па вмъкна вратовете им
в хомот. И в него тръгна гордо втората,
захапала послушно свойте поводи,
но първата заскача, смъкна сбруята
с ръце, та я понесе с мощ, изтръгна се
от поводите и разби ярема си.
Синът ми пада. Скръбен, появява се
баща му Дарий. И когато вижда Ксеркс
лицето му, раздира облеклото си.
Това сънувах през нощта, приятели.
Когато станах, потопих ръцете си

във изворна вода и към олтарите
пристъпих — да направя приношение
във чест на боговете избавители.
И гледам, че към Фебовия жертвеник
лети орел. Аз онемях, приятели!
След малко виждам ястреб — с бързи, вихрени
криле го връхлетя и впи в главата му
ужасни нокти; сгърчи се безпомощен
орелът. Страшно беше за очите ми,
и страшно за слуха ви. Ала моят син,
успее ли, юнак ще бъде приказен,
ако пък не — той сметка на държавата
не ще даде и в нея пак ще властвува!

ХОР

Майко, ние не желаем да те плаши нашта реч,
нито да те обнадежда. Боговете помоли,
ако твоят сън вещае нещо лошо, да го спрат,
а доброто да изпълнят за сина ти и за теб,
за града, за всички твои скъпи люде. Па възлей
на Твърдта и мъртъвците, и моли от все сърце
Дария, когото, казваш, си видяла тази нощ,
тебе и на Ксеркс да праща добрини на тоя свят,
а пък злото да задържа, скрито сред подземен мрак.
Тъй сърцето ми подсказва, тъй те посъветвах аз.
А пък всичко, мислим ние, ще излезе на добро.

АТОСА

Пръв със мисъл благосклонна ти тълкуваш моя сън,
за сина ми, за дома ми ти ми даваш блага вест.
Нека на добро да бъде! Както каза, жертвен дар
ще дарим на боговете и на скъпи мъртъвци,
още щом се върнем в къщи. Но кажете ми едно,
скъпи, де е град Атина, във коя земя е той?

ХОР

О, далече, там, където скрива слънцето лъчи.

АТОСА

Този град ли е копнеел да превземе моят син?

ХОР

Да, защото тъй ще има цяла Гърция в ръце.

АТОСА

Има ли у тях могъща, многочислена войска?

ХОР

И войската им нанесе много бедствия на нас.

АТОСА

Силни ли са с нещо друго, имат ли богатства те?

ХОР

Да, съкровище богато — имат извор от сребро^[3].

АТОСА

И навярно са стъкмени с лъкове и със стрели?

ХОР

Не, съвсем не — с меч и щит те влизат в ръкопашен бой.

АТОСА

Кой е пастир на народа, кой е техен господар?

ХОР

Никому не са те роби, върху тях не тегне власт.

АТОСА

Как ще устоят, когато ги нападнат врагове?

ХОР

Както поразиха Дарий^[4] с многобройната войска.

АТОСА

Ти мълвиш ужасни думи — всяка майка те гнетят.

ХОР

Струва ми се, ти ще чуеш скоро достоверна реч.
С бяг един персиец иде, сякаш нещо да вести.
Виждам, той ще каже нещо — за добро или за зло.

Влиза един Вестител.

ВЕСТИТЕЛЯТ

О вие, градове на цяла Азия!
Персийска земя, пристан на съкровища!
Едничък удар порази голямото
блаженство, покоси цвета на Персия!
Ах, зло е пръв да донесеш известие
за зло! Но чуйте цялото нещастие,
о перси! Цялата войска изгубихме!

КОМОС

Първа строфа

ХОР

Ах, страшно, страшно и небивало,
ужасно зло!
Уви, плачете, като слушате
за тая горест, перси!

ВЕСТИТЕЛЯТ

Да, всичко е загубено! Самият аз
не съм очаквал светлото завръщане.

Първа антистрофа

ХОР

Премного дълъг бил е нашият

живот, уви,
щом трябва за това нечакано
тегло да чуя вести!

ВЕСТИТЕЛЯТ

Като свидетел, не по чужди разкази
ще известя за нашите нещастия.

Втора строфа

ХОР

Уви, уви, напразно
потеглиха от Азия безбройни
стрели на толкоз племена
към вражата земя, към Гърция!

ВЕСТИТЕЛЯТ

Брегът на Саламин и всички околни
места са пълни с трупове на клетници!

Втора антистрофа

ХОР

Уви, уви, аз виждам —
подпухнали тела на скъпи люде
се носят в морските води
сред жалки корабни отломъци!

ВЕСТИТЕЛЯТ

Стрелите не помогнаха, че ударът
на корабите порази войската ни.

ХОР

Трета строфа

Плачи над своите злочестини,

надавай скръбен вой!
Ужасна участ отреди
за нас небето! Ах, разбито войнство!

ВЕСТИТЕЛЯТ

О, Саламин! Ненавистно название!
Атина! Споменавам те с ридания!

ХОР

Трета антистрофа

Атина! Страшно име за врага ѝ!
Ще помня вечно аз
как тя на толкова жени
отне — за нищо — синове, съпрузи!

АТОСА

Мълчах, злочеста аз, че съм покрусена
от злото. Преголяма е бедата ни,
за да говоря, за да питам повече.
Но твърдо трябва да понася смъртният
теглото, щом го дава бог. Разкрий сега,
макар и с болка, нашето злочестие,
кой вожд е още жив, кои началници
да жалим, че, удостоени с висша власт,
те мъртви са напуснали редиците?

ВЕСТИТЕЛЯТ

Самият Ксеркс е жив и вижда слънцето.

АТОСА

За моя дом е слънце новината ти,
сияен ден след тая непрогледна нощ!

ВЕСТИТЕЛЯТ

Но вождът с десетхилядната конница,

но Артембар е труп край силенийските скали^[5]. А хилярхът^[6] Дадак, с копие прободен, мигом излетя от кораба. И Тенагон, юначен син на Бактрия, кръжи при онзи блъскан от талазите Аяков бряг^[7]. Лилей, Арсам и третият, Аргаст, — и те в това гнездо на гълъби^[8] разбиха в острите скали челата си. Дошлите от далечни нилски извори Арктей, Адев и — трети — щитоносецът Фарнух в един и същи кораб свършиха. Матал от Хриза, вождът десетхилядник с тридесетхилядната черна конница, умирайки, обагри гъста, огнена брада с цвета на кръвите си пурпурни. И магът Араб, и Артам от Бактрия загинаха, на край суров преселници. Аместрис, Амфистрей, копиеборецът велик, Ариомард, храбрецът, тежката печал за Сарди днес, Сизам от Мизия, Тариб, водачът на пет групи кораби с по петдесет във всяка, той, лирнейският левент, сега лежи мъртвец, нещастният! И Сиенес, храбрецът пръв, началникът на киликийци, след като безброй беди нанесе на вразите, падна бляскаво. Припомних си за тия само вождове. А то е малка част от страшни бедствия.

АТОСА

Уви, аз чувам за безкрайни бедствия,
за страшни скърби, за позор на Персия!
Но подхвани от по-далече разказа.
Та колко бяха елинските кораби,
че гърците са предприели сблъскване
чрез морски бой със силите на Персия?

ВЕСТИТЕЛЯТ

Ако число решаваше победата,
то ние бихме победили. Гърците
броеха близо триста бойни кораба,
и десет въвн от тях им бяха запасни.
А Ксеркс, аз знам това, поведе множество
хиляда, без да смятам бързоходните,
те бяха двеста и седем. Ето сметката.
Ще кажеш, изостанехме по численост?
Не, някой демон порази войската ни,
накланяйки теглилката на жребия.
Че над града Паладин бдят безсмъртните.

АТОСА

И тъй, Атина днес е непокътната?

ВЕСТИТЕЛЯТ

Да, нейните мъже са твърдината й.

АТОСА

Ала кажи ми как начена битката.
Кой почна пръв сражението — гърците
или синът ми, с вяра в своите кораби?

ВЕСТИТЕЛЯТ

Начало, господарко, на бедите ни
бе дух-мъстител или демон пагубен.
Мъж елин^[9] от войската на атинците
дойде и съобщи на Ксеркс, на твоя син,
че щом се спусне мракът на беззвездна нощ,
не ще останат елините в строя си,
а към веслата ще се втурнат устремно,
та с тайно бягство да спасят живота си.
Щом чува, не долавя той коварството
на гърка и немилостта на бозите,
па казва тъй на своите началници:
щом спре да пали слънцето с лъчите си

твърдата и мрак плени простора, в троен ред
едни да построят ядрото кораби
и пазят всички изходи и пътища,
а други да застанат в строй край острова
Аяксов — че ако избягнат гърците
от смърт, като намерят изход някъде,
главите ще отнеме той на стражите.
Така им заповяда с мисъл дързостна,
че божията воля той не знаеше.
И в пълен ред, покорно заприготвяха
вечерята; моряците привързаха
със ремъци веслата към запънките.
Когато слънчевият зрак угасваше
и падаше нощта, гребците влязоха
във корабите заедно с войниците.
Редиците взаимно се извикваха.
И всеки плува, както му е казано.
И цяла нощ началниците корабни
войските си в морето разполагаха.
Нощта отмина вече, ала никъде
не диреха да бягат скритом гърците.
Когато белоконен ден по цялата
земя разпръсна своето сияние,
сред елините се понесе гръмък вик,
като че ли тържествен химн, а ехото
на островните канари повтаряше
викът им. Страх обхвана всички варвари,
измамани в надеждите им. Не за бяг
тържествен химн запели бяха гърците,
а за да влязат с дързък дух в сражение.
Тръба възпламеняваше сърцата им.
Веднага те по заповед удариха
шумящата солена шир с веслата си
и подир малко бяха ясно видими.
Начело, във отличен строй, бе дясното
крило, след него идеше и цялата
военна флота, и навред се носеше

неспирен вик: „Напред, деца на Гърция!
Освободете своето отечество,
децата и жените си, олтарите
на боговете бащини, гробовете
на прадедите! В бой върховен влизаме!“
И ние на персийски отговорихме
със вик. Но време нямаше за губене.
И с меден нос удари кораб кораба.
Започна боя гръцки кораб. Счупва той
кормилото на кораб от Финикия, —
към другите пък — други се понесоха.
Потокът на войската ни в началото
издържа. Но когато всички кораби
се струпват в теснините, там, не можейки
да си помогнат, блъскат своите бронзови
чела и тъй сами трошат веслата си.
И там изкусно елинските кораби
ги обкръжиха; легнаха туловища
на кораби; изпълнено с отломъци
и мъртъвци, морето се не виждаше.
По бреговете, по скалите — трупове.
В безреден бяг се втурват оцелелите
от варварските кораби. А гърците,
като при лов на тунци^[10], с потрошените
весла и с други корабни отломъци,
разят и умъртвяват, а стенания
и вик огласят морската солена шир,
додето тъмна нощ я скри от погледа.
Не бих изчерпал всичките нещастия
дори за цели десет денонощия,
но знай едно: че толкоз люде никога
в един-единствен ден не са умирали!

АТОСА

Уви! В море от бедствия затънаха
и Персия, и всички други варвари!

ВЕСТИТЕЛЯТ

Но знай, това не е и половината.
Ужасно зло се устреми към персите,
то двойно надминава всичко казано.

АТОСА

Та кой друг дял е по-суров от днешния?
Какво ли друго зло тежи над нашата
войска, за да увеличи бедите ни?

ВЕСТИТЕЛЯТ

Най-младите сред персите, най-храбрите
по дух, най-личните по потеклото си,
най-верните на господаря — паднаха,
с плачевна и безславна смърт загинаха!

АТОСА

Нещастна аз! Ужасно зло, приятели!
Ала кажи ми от какво загинаха!

ВЕСТИТЕЛЯТ

До Саламин се вижда остров^[11] — неголям,
без пристан за моряци, — Пан^[12], любителят
на танци, посещава бреговете му.
Та там ги праща той — ако разбитите
врази се добрат с успех до острова,
да предадат на сеч войската елинска
и да спасяват сред морето своите.
Той бъдещето не позна. Че даде бог
победата на елинските воини,
и още този ден, закрити с бронзови
доспехи, те от корабите скочиха,
па обкръжиха острова, та нямаше
къде да се обърнем. Дъжд от камъни
срази мнозина, други пък погинаха
под удара на елинските лъкове.
Най-сетне, като полетяват устремно,

те удрят, бият и секат нещастните,
додето всички до един загинаха.
Застена Ксеркс пред бездната на злото си.
Той виждаше от край до край войската си,
застанал на крайморско възвишение.
Раздра одежди, викна пронизително,
в миг даде разпоредба до пехотата
и сам се втурна в бяг. И туй нещастие
сега оплаквай заедно с предишното!

АГОСА

Сурови боже, как измами персите
в надеждите им! Страшна мъст е стигнала
сина ми от Атина чутна! Жертвите
при Маратон^[13] не са били достатъчни!
И моят син, с надежда, че за всички тях
ще отмъсти, се вплете в безконечно зло!
Ала кажи ми за онези кораби,
които се избавиха. Къде са те?

ВЕСТИТЕЛЯТ

Спасените от тази гибел кораби
в безреден бяг стремглаво хукват с вятъра
А друга рат изгина из Беотия,
измъчена от жажда при кренейския
поток или от задух изнемогнала.
А ние прекосяваме фокейските
земи, Дорида, после и малийския
лиман, а там Сперхей със струи ласкави
пои твърдта. Останали без припаси,
приеха ни полята на Ахайя^[14]
и тесалийските градища. Хиляди
измряха тук от глад и жажда — имаше
и двете! Па дойдохме в магнезийската
земя, и в Македония, при Аксиос^[15],
и в Болба^[16], сред блатата и тръстиките,
и при Пангей^[17], в земята на едонците.

А бог през тая нощ изпрати ранен студ,
и той скова свещените стримонови
води^[18] ^[19] Дори невярващият молеше,
прострян, земята и небето. След като
войската свърши своето молебствие,
тя тръгна през вледеното течение.
И който тръгна още преди слънцето
да пръсне зрак, получи избавление.
Че бляскавият кръг на бога с палеци
лъчи нагрява и разтапя брода ни.
Потъвахме един след друг. Щастливи са,
които скоро жизнен дъх изпуснаха.
А другите, които се избавиха,
с безкрайна мъка прекосиха Тракия,
и само шепа бегълци достигнаха
в земята на огницата си. Персия
ще жали по любимите си юноши!
Ей правдата, но аз пропуснах много зло,
което бог изпрати срещу персите.

ХОР

Враждебно божество, как тежко твоите
нозе рода персийски са притиснали!

АТОСА

Злочеста аз! Разбита е войската ни!
Видения на нощните ми сънища,
как ясно сте предричали бедите ми!

(Към Хора.)

А вие прекомерно зле тълкувахте!
Все пак — понеже тъй гласи съветът ви —
ще се помоля първо на безсмъртните,
а после — на Земята и на мъртвите
ще донеса от къщи дари жертвени.

Аз зная, че това е вече свършено,
дано настъпи по-щастливо бъдеще!
А вие в тия тежки дни подкрепяйте
с добър съвет добрите си приятели.
Ако синът ми се завърне по-напред,
пратете го с утешна реч в палатите,
за да не се притурят нови бедствия!

(Излиза.)

[1] *Йонийци* — персите наричали йонийци всички гърци; срв. Херодот, VII, 9. ↑

[2] *Пеплос* — връхна женска дреха. Древният пеплос получил название *дорийски*, след като йонийските жени възприели азийска горна дреха, която се спущала до петите. ↑

[3] *Извор на сребро*. Хорът има пред вид сребърните рудници в Лаврион. ↑

[4] *Както поразиха Дарий*. Хорът има пред вид поражението на персите при Саламин през 490 г.; срв. забел. към ст. 474–475. ↑

[5] *Силенийски скали* — крайбрежие на остров Саламин. ↑

[6] *Хилиарх* — предводител на отряд от хиляда души. ↑

[7] *Аяков бряг* — в героическите времена Саламин бил царство на Аякс, син на Теламон. ↑

[8] *Гнездо на гълъби* поетът нарича пак Саламин. ↑

[9] *Мъж елин* — този елин бил изпратен сред персите от Темистокъл и се казвал Сикин. ↑

[10] *Тунци* (ед.ч. *тунец*) — едри риби от типа на скумриите (лат. *Thynnus vulgaris*). ↑

[11] *До Саламин се вижда остров* — Пситалея. ↑

[12] *Пан* — козлоног и рогат бог на горите и пасищата, покровител на стадата, изобретател на овчарската свирка (сиринкс), почитан особено в Аркадия. ↑

[13] *Жертвите при Маратон*. Според Херодот (VI, 117) персите изгубили в сражението при Маратон 6400 души. ↑

[14] *Ахайя* — Фтиотида, югоизточната част на Тесалия. ↑

[15] *Аксиос* — дн. Вардар. ↑

[16] *Болба* — езеро в Македония. ↑

[17] *Пангей* — планина в Македония. ↑

[18] *Свещените Стримонови води* — епитетът изразява отношение на персите към речните води; срв. Херодот, I, 138: „(Персите) почитат извънредно много реките“. ↑

[19] Обратният път на сухопътните персийски войски имал първоначално северозападна посока през Атика, Беотия, Фокида, Дорида; след като прекосили р. Сперхей, войските тръгнаха на североизток през Малида, Ахайя (Фтиотида), Магнезия; после пътят им образувал голям завой на изток през Македония, езерото Болба, склоновете на планината Пангей и Тракия. ↑

ПЪРВИ СТАЗИМ

ХОР

О властителю Зевсе, ти днес поразил
неизбройната горда персийска войска,
чрез ужасната гибел на много мъже
ти погребал в тъга

и печал Екбатана и Суза!

Много майки злочести разкъсват була
с изнурени ръце и обливат гърди
с изобилни сълзи

под теглото на своята мъка.

А невестите с кротка, сподавена скръб
копнеят по своите млади мъже
и, загубили нежните брачни легла,
радостта на младежката пламенна връст,
се предават на най-ненаситна тъга.

А и аз, ето, плача над скръбния дял
на злощастно погинали войни.

Първа строфа

Обезлюдената земя
на цяла Азия ридае.

Ах, Ксеркс поведе в поход тая рат,
ах, Ксеркс погуби в битки тоя цвят,
ах, Ксеркс, обезумял, извърши туй,
да, той със морските си кораби!

Как така народът ни
не видя нещастия
с Дарий, с лъкострелния цар,
с милия вожд на Суза?

Първа антистрофа

И морска, и пехотна мощ
потегли в тъмногръдо ято —
на кораби замина тая рат,
от кораби загина тоя цвят,
от кораби подир злощастен бой —
и от ръцете на йонийците.

Както казват, царят ни
с труд спасил живота си
през тракийските равнини
и по сурови друми.

Втора строфа

Другите наши войници — о! —
жертва на по-ранна гибел — а! —
днес по кихрейския бряг^[1] — оа! —
гният! Плачи, раздирай гръд,
викай за своята горест
до небеса, оа, оа,
викай с глас на безумна,
раздираща сърцето болка!

Втора антистрофа

Бясно ги тласкат вълните — о! —
късат ги немите рожби^[2] — а! —
на непорочната шир — оа! —
Плаче домът осиротял,
стари бащи, остали
без синове, оа, оа,
своята горест изплакват —
те знаят цялата ни мъка!

Трета строфа

Дълго закона персийски
в Азия няма да тачат,
данък не ще да ни плащат
под господарска повеля,
ни на колене ще падат
в робска покорност. Погина
прежната царска сила!

Трета антистрофа

Освободените люде
вече развързват езици,
волно приказва народът,
след като падна яремът.
А напоената с кърви
твърд на Аякса погребва
древна персийска слава!

[1] *Кихрейски бряг*, т.е. Саламински бряг. Старото име на Саламин било Кихрея, по името на местния герой Кихрей. ↑

[2] *Немите рожби... на непорочната шир* са морските животни.

↑

ВТОРИ ЕПИЗОД

Влиза Атоса.

АТОСА

Приятели, позналият нещастия
сам знае — връхлети ли ни злочестие,
от всичко непрестанно се страхуваме;
усмихне ли се бог, и ние вярваме,
че този ласкав бог ще ни е жребият.
За мене всичко с ужас е изпълнено.
Очите гледат неприязън божия,
кънтят в ушите погребални звукове.
Такъв ужасен страх гнети сърцето ми!
Та затова се връщам от палатите
без колесница, без великолепие,
в ръце с възливни дари за родителя
на моя син — че те смиряват мъртвите —
със сладко бяло мляко на невяргано
добиче, с бляскав мед от цветодейница
пчела, със струи на прозрачна изворна
вода, с напиток чист, със сок живителен
на дива майка, на лоза отколешна.
А ето и плода ухан на светлата
маслина, вечно млада и разлистена,
и плетени цветя, деца на плодна твърд.
Пригласяйте на моите възлияния,
божествения Дарий призовавайте,
доде твърдта попива тия сокове,
що лея в чест на адските властители.

(Приближава до гроба на Дарий и извършва възлиянието.)

ХОР

Ти, о царствена жено, персийски кумир,
тия струи прати на подземния дом,
а пък ние със химни ще молим — добри
да пребъдат със нас
боговете-водители адски.
Вие, демони чисти на гробни недра!
Земьо! Хермесе!^[1] Царю на мъртвия свят!^[2]
Изпратете под слънцето тая душа!
Ако има лекарство за нашето зло,
само той би могъл да го каже!

Първа строфа

Чува ли той, мъртвият цар,
равен на бог, моята реч,
варварското ясно
слово, пъстрия скръбен вик,
тоя жалостен горък плач?
Ще викам тая страшна скръб!
Там, долу, той дали ме чува?

Първа антистрофа

Хайде, Земя, хайде и вий,
вожди на друг, гробищен мир,
дайте да напусне
ваште двори славния дух —
син на Суза, персийски бог;
пратете го — че друг такъв
персийската земя не крие.

Втора строфа

Скъпият вожд! Скъпият гроб! Скъпа душа
в него се крие!

Ах, Аидоней^[3], прати сред нас,
ах, Аидоней, на тоя свят,
Дария, царя безподобен! А!

Втора антистрофа

Той не уби своите мъже в гибелен бой,
него зовяха
боговдъхновен, и вярно бе
боговдъхновен, защото той
своя народ води щастливо! А!

Трета строфа

О стари царю наш, о царю наш, ела,
яви се на този връх гробовен,
тук стъпи с нозе в сандали алени,
покажи
тиарата^[4] си царствена!
Ела, о кротки татко Дарий! О!

Трета антистрофа

Ще чуеш ново зло, нечувано тегло,
о царю на моя цар, яви се!
Смъртоносен мрак връхлита царството;
младежта —
о, тя погина цялата!
Ела, о кротки татко Дарий! О!

Епод

Уви, уви!
Ти, по когото плака цял народ,
о господарю, господарю,
кажи, защо над цялата държава
надвисна злото?

Загинаха триредните
кораби^[5], няма ги, няма ги!

Над гроба се явява Призракът на Дарий.

ДАРИЙ

Най-верни между верните, приятели
от младини, старейшини, какво тегло
претегли моят град? Той плаче, блъска се,
твърдта се пука. С трепет гледам своята
жена до гроба, но приемам благостно
дарът. И вие плачете до гроба ми
и с остри, покъртителни ридания
печално ме зовете. А пък пътят ми
бе труден, че подземните властители
отнемат и не връщат. Все пак моето
влияние пред тях помогна — ето ме.
Но бързай, за да не просроча времето.
Какво тегло гнети наново персите?

ХОР

строфа

Не смея да те зърна,
не смея да отвърна,
почитта ми към тебе ме спира!

ДАРИЙ

Аз дойдох от дълбините, позован от твоя плач.
Дълго слово не изричай, всичко съобщи ми ти
в кратка реч, като оставиш почитта си настрана.

ХОР

Антистрофа

Боя се да го сторя,
боя се да говоря
пред любимия страшните думи!

ДАРИЙ

Щом предишната боязън спира вашето сърце,
ти, на моята постеля стара дружке, ти, жена
благородна, спри сълзите, спри плача си и кажи.
Та злочестини човешки върху смъртния тежат!
Много скърби от морето, много скърби от твърдта
стигат людете, които случат дълги земни дни.

АТОСА

О, ти, който всички смъртни превиши чрез дял благат —
та додето твоите взори гледаха сияен зрак,
теб завиждаха, че в радост, като бог, си преживял!
Ах, блазе ти, че издъхна, без да видиш тая скръб!
Дарий, ти ще чуеш всичко в тази кратка моя реч:
цяла Персия загина — ето моите слова!

ДАРИЙ

Как тъй — чума ли я стигна, или гражданска война?

АТОСА

Не, загина край Атина цялата персийска рат!

ДАРИЙ

Но кажи ми, кой сред моите синове бе неин вожд?

АТОСА

Пламенният Ксеркс — той цяла Азия обезлюди!

ДАРИЙ

По море или по суша тази лудост предприе?^[6]

АТОСА

И по двете. С двойно чело беше двойната войска.

ДАРИЙ

Как пехотните му сили се прехвърлиха отвъд?

АТОСА

Той запрегна Хелеспонта и така направи брод.

ДАРИЙ

Мигар и това е сторил? Вързал Босфора велик!

АТОСА

Тъй е. Някой бог навярно този план му бе внушил.

ДАРИЙ

Ах, ужасен бог е влязъл в него, та го заслепил!

АТОСА

Да, завършъкът показва колко зло извърши той!

ДАРИЙ

А с войските що се случи, та така скърбите вий?

АТОСА

Морският погром погуби и пехотната войска.

ДАРИЙ

Цялата ли я съсипа копието на врага?

АТОСА

Тъй, че днес, обезлюдена, цяла Суза плаче с глас.

ДАРИЙ

Ах, тежко ни! Наша храбра, наша доблестна войска!

АТОСА

И бактрийските левенти днес са мъртви до един.

ДАРИЙ

Клетият, какви младежи на съюзен род избил!

АТОСА

Само Ксеркс, почти самичък, с малко люде, тъй мълвят...

ДАРИЙ

Мъртъв ли е? Как е, где е? Може ли да се спаси?

АТОСА

Моста върху двете суши той щастливо прекосил.

ДАРИЙ

И, спасен, се връща в къщи? Истина ли е това?

АТОСА

Да, това е много ясна, неопровергана вест.

ДАРИЙ

Колко бърже се изпълни прорицанието!^[7] Зевс
против моя син отправи личбите. А мислех аз —
боговете ще го сторят след далечни бъдни дни.
Ала бързаш ли към злото, сам ще ти помогне бог.
Извор на беда, изглежда, е пред всинца ни открит.
Моят син това е сторил с дързостта на млада връст
Той се е надявал с връзки да обвърже, като роб,
Хелеспонт и да заключи Босфор^[8], божия поток.
Той решил да спре водите, и ковани жезла
струпал, и голям път сторил за голямата войска.
Смъртен е, но с ум помътен смятал той, че би могъл
да надвие боговете, Посейдон...^[9] Не е ли бил
болен моят син? Боя се придобитите от мен
с труд богатства да не грабне първият случаен мъж

АТОСА

Дружбата с негодни люде е подтикнала натам

пламенния Ксеркс. Те казват, че за своите деца
ти богатства си печелил в боеве, а той, страхлив,
водел бой дома и с нищо бащин дял не умножил.
Слушайки словата хулни на безнравствени мъже,
той реши срещу Елада да потегли на война.

ДАРИЙ

Да, нему се дължи огромно, паметно
събитие, каквото нивга, падайки
върз този град, не го е тъй опразвало,
откакто Зевс е отредил един човек
да бъде вожд на цяла плодна Азия
и царски жезъл да държи в ръката си.
Да, Мед бе пръв началник на войската ни.
Друг, неговият син, завърши делото,
че страстите му разум ръководеше.
След него трети Кир, благополучен мъж,
се възцари и мир дари на своите.
Той завоюва Лидия и Фригия
и покори със сила цяла Йония.
И бог не му се разгневи — мъдрец бе той.
Синът на Кир по ред четвърти властвува.
А пети Мардис, срам и за родината,
и за престола древен. Но издебна го
и го погуби Артафрен, достойният,
когото верни люде подпомогнаха.
Мараф бе шести, Артафрен бе седмият.
На мен съдбата отреди желаното:
с безброй войска в безброй войни участвах,
но не докарах в Суза толкоз бедствия.
Синът ми Ксеркс е млад и като млад човек
е действувал, забравил е завета ми.
Връстници мои, знайте, всички вождове,
които сме царували в държавата,
едва ли толкоз много зло сме сторили!

ХОР

Но, царю Дарий, към какво решение
напътва тази реч? И как след толкова
беди ще дойде щастие за Персия?

ДАРИЙ

Недейте тръгва в поход срещу елини,
дори с войска по-силна от сегашната
самата им земя им е съратница!

ХОР

Какво говориш? Как така — съратница?

ДАРИЙ

Тя с глад убива многобройни пълчища.

ХОР

Но ако пратим все отбрани воини?

ДАРИЙ

Дори войската, що остана в Гърция,
не ще дочака радостно завръщане.

ХОР

Какво говориш? Та нима не цялата
войска ще мине от Европа в Азия?

ДАРИЙ

Ще дойдат шепа люде — ако вярваме
на божиите думи, като гледаме
това, що стана. Сбъдват се изцяло те.
И щом е тъй, войска — отборно множество —
оставя той, обзет от празни блянове.
А те са там, където със водите си
Азоп, кърмилец драг, пои Беотия.
И там ги чакат най-големи бедствия
за дързостта и грешните им помисли.
Нахлуха те и дръзко божи статуи

плячкосваха и храмове подпалваха.
Разбити са олтарите, съборени
без ред, издъно божите светилища.
За злото дело плащат с не по-малко зло,
а ново зло им предстои, и никога
не ще достигнат дъното му — блика то.
Тъй много кърви от дорийско копие^[10]
ще рукнат връз земята на платейците!
И купища от мъртъвци до третото
потомство неми ще мълвят, че смъртният
не бива да живее с дръзка помисъл.
Щом процъфти кощунството, плодът му е
тегло, а плач и сълзи му са жътвата.
И при вида на тези наказания
помнете за Атина и за Гърция,
и никой, възмечтал за чуждо щастие,
да не разбива своето могъщество.
Да, Зевс наказва прекомерно-дръзките
желания, въздава строго съдникът.
Така, със своите мъдри наставления
го научете на благоразумие —
да спре безбожна дързост и надменна реч.
А ти, о стара, скъпа майко Ксерксова,
иди в палата, избери най-хубави
премени, па срещни сина си. Пъстрите
одежди са увиснали, разкъсани
от него в тази мъка и злочестие.
И с нежните си думи утеши го ти.
Че тебе, знам, ще чуе той единствена.
А аз се връщам долу, между сенките.
Вам, старци, сбогом! И макар и в бедствие,
на радости предавайте душите си,
че в гроба няма полза от богатството.

(Изчезва.)

ХОР

О, как боли да слушам за безчетните
сегашни, па и бъдещи страдания!

АТОСА

Ах, съдбо, колко болки ме удариха!
Но най боли последното нещастие —
да чуя, че синът ми носи някаква
позорна дреха около снагата си!
Ще вляза вътре за премени бляскави,
ще гледам да го срещна. Най-любимия
не ще напусна сред злочестините му!

(Излиза.)

[1] *Хермес* като адско божество, като душеводител (ψυχοπομπός). Той отвеждал душите на мъртвите до брега на адската река Стикс, отдето лодкарят Харон ги превозвал в ада. ↑

[2] *Цар на мъртвия свят* е Хадес (Аидоней), малко по-долу (ст. 649) назован с името си. ↑

[3] *Аидоней* е друго име на Хадес, бога на подземното царство. ↑

[4] *Тиара* — корона на персийските царе, конусовидна шапка с платнена превръзка и с украшения на върха. ↑

[5] *Триредни кораби* — с по три реда гребци, т.е. триери. ↑

[6] *По море или по суша тази лудост предприе?* — Странно е, че Дарий, който десет години преди Ксеркс сам организира поход срещу Елада, сега окачествява военното предприятие на сина си като лудост. ↑

[7] За прорицание, което предвещавало нещастията на персите в борбата им срещу Гърция, говори и Херодот (IX, 42 и сл.). Може би то е било формулирано в предхождащата част на трилогията, в незапазената трагедия „Финей“. ↑

[8] *Босфор, божият поток*, т.е. потокът на бог Посейдон; срв. ст. 750. ↑

[9] Ксеркс се обявява срещу Посейдон, като предприема действия, унизителни за неговия „поток“ Босфора; срв. забел. към ст. 746. ↑

[10] В сражението при Платея пелопонесците съставлявали главната сила и имали решаваща заслуга за бойния успех; срв. Херодот, IX, 28. Затова и Есхил говори за *дорийско копие*. ↑

ВТОРИ СТАЗИМ

ХОР

Първа строфа

Колко велики, законни и радостни
дни преживяхме, когато царуваше
в нашата страна
старият, мощният, непобедимият,
благият, богоподобният Дарий!

Първа антистрофа

Ние показахме славни воители,
те пък уреждаха всичко със здравия
като зид закон.
От боевете щастливо се връщаха,
без да изпитат ни труд, ни болка.

Втора строфа

Колко градища превзе господарят ни,
без да премине водите на Халис^[1],
без от къщи да излезе!
Туй са градищата покрай стримонския
залив^[2], места съпределни
с поселения тракийски.

Втора антистрофа

Други, далече от залива, в сушата,
с крепостен зид оградени,

нему пак се покориха.
Също и гордите селища в ширния
проток на Хела, след туй — Пропонтида^[3],
та и Босфорът понтийски^[4].

Трета строфа

После — съседните
на бреговете ни острови,
разположени покрай носа^[5] —
Лесбос, богатият с много маслини Самос,
Хиос и Парос, после — Миконос и Наксос,
после — Андрос, съседът,
който докосва Тенос.

Трета антистрофа

И междубрежните
острови^[6] той обладаваше:
Лемнос и земята на Икар,
Родос и Книд, след това — градовете на Кипър:
Пафос, и Соли, и Саламин^[7], чиято
майка днес причинява
нашите горки сълзи.

Епод

И градовете на Йония, с многото
люде и с многото сила
само чрез своята мъдрост владееше,
а неуморни стояха мъжете му,
цели в оръжие,
смес от безброй народи.
Днес претърпахме по волята божия
тежък поврат, поразени
от страховития удар
в морските простори.

-
- [1] Река *Халис* била старата граница между Персия и Лидия. ↑
- [2] *Стримонски залив* Есхил нарича езерото Прасиада в долното течение на р. Стримон (дн. Струма). ↑
- [3] *Пропонтида* — дн. Мраморно море. ↑
- [4] *Босфор Понтийски* или Тракийски, за разлика от Кимерийския Босфор (дн. Керченски проток). ↑
- [5] С носа Есхил означава вероятно цяла Мала Азия. ↑
- [6] С *междубрежни острови* Хорът означава островите, които лежат между бреговете на Азия и Европа. ↑
- [7] *Саламин* — град на остров Кипър, основан, според преданието, от Тевкър, брат на Аякс Теламонов. Поради това тук остров Саламин е наречен „майка“ (ματρώπολις) на кипърския Саламин. ↑

ЕКЗОД

Влиза Ксеркс, съпроводен от малобройна свита.

КСЕРКС

О!

О, нещастният аз! Безпощадна съдба
ме улучи така неочаквано! Ах,
как сурово връхлита враждебният бог
връз персийския род! Що да сторя, уви?
Че изчезва мощта на моята плът
при вида на почтените стари мъже!
Ах, защо, повелителю Зевсе, и мен
не погребва смъртта
сред избитите мои войници?

ХОР

Оле, царю, прекрасната наша войска!
И големият блясък на нашата мощ!
И добрите мъже,
покосени от гибелен демон!

Земята ридае за своята младеж,
избита от Ксеркса — препълнил е той
преизподнята с перси. Че в ада са днес
многобройни мъже, цвят на нашия край,
лъкострелци изкусни, грамадна тълпа
от безчет храбреци — те са мъртви сега!
Ай, ай! Ай, ай! Наша предана мощ!
Цяла Азия, царю на тая земя,
на колене печално се свлича!

КОМОС

Първа строфа

КСЕРКС

Ето мене, един злочестник,
окаяник, роден за зло
на своя род и на бащин край!

ХОР

Чуй приветната ми реч —
злочестият език, злокобният ми вик
на мариандски оплакван^[1]
и моят вопъл, задушен от сълзи!

Първа антистрофа

КСЕРКС

Ах, надавайте горък, скръбен,
печален и плачевен звук!
Че срещу мен се обърна бог.

ХОР

Ще надам плачевен звук
над морското ни зло, над страшното тегло
на скръбен град, на жален род.
Ще викам и ще се заливам в сълзи!

Втора строфа

КСЕРКС

Йонийският Арес^[2] ни срази,
йонийският — с корабна войска,
Арес — покровителят вражи,
той пожъна омразната морска шир
и оня злощастен бряг!

ХОР

Уви, крещи, кажи ми всичко!
Къде са толкова скъпи люде?
 Де са твоите другари?
 Де отиде Фарандак,
 Сузас и Пелагон,
Дотамис, Псамис, Агдабат
и Сузискан от Екбатана?

Втора антистрофа

КСЕРКС

Оставих ги мъртви до един,
когато намериха своя край,
 паднали от тирския си кораб,
 на брега саламински — там лежат
разбити в скалистия бряг!

ХОР

Уви, къде ти е Фарнух, къде е
храбрецът Ариомард, къде са
 цар Севак и още онзи,
 благородният Лилей,
 Мемфис, още Тариб,
Масистър, още Артембар,
Хистехмас?... Де са, отговаряй!

Трета строфа

КСЕРКС

Горко, горко ми, о!
Те само зърнаха древната,
омразната Атина,
 после — само един замах,
уви, уви, и всички те
 мигом се загърчиха на земята!

ХОР

Нима и твойто предано око,
нагледникът на хиляди
и на десетки хиляди бойци,
Алпистос, син на Батано̀х,
... ..
внук на Сеза̀м и Мегаба̀т,
нима и Парт, и снажната Ойбар
 изостави, изостави? О, о, о, беда!
За гордите персийци
това е зло над всяко зло!

Трета антистрофа

КСЕРКС

Ти будиш мойта скръб
по тях, другарите доблестни,
за зло незабравимо,
 люто, по-страшно от смърт мълвиш!
Ах, вика моето сърце,
 вика от дълбините на плътта ми!

ХОР

За много други жалим ний — за Ксант,
водача десетхилядник
на мардите, за храбрия Анха̀р,
за Дйайксис и за Арса̀м,
 вождове конни!
Ами Литимнас, и Дада̀к,
и Толм със ненаситното му копие —
поразен съм, поражен съм! — днес не стъпват те
след царския ти шатър,
положен върху колела!

Четвърта строфа

КСЕРКС

Да, мъртви са военните ми вождове!

ХОР

Да, мъртви, уви, безславно!

КСЕРКС

Уви, уви! Беда, беда!

ХОР

Уви, уви, нечакано
тегло ни пращат боговете —
през него прозира погледът на Ата^[3]!

Четвърта антистрофа

КСЕРКС

Каква съдба ни порази завинаги!

ХОР

Срази ни, това е видно!

КСЕРКС

Какъв обрат, какъв обрат!

ХОР

С моряците на Йония^[4]
се сблъскахме така зловещо!
Персийският род е нещастен във войната!

Пета строфа

КСЕРКС

И как не? Толкова войска
изгубих аз, нещастен!

ХОР

Как не? Залезе нашето величие!

КСЕРКС

Видя какво остана от войската ми!

ХОР

Видях, видях.

КСЕРКС

и още тая стрелница...

ХОР

Какво е то, спасеното?

КСЕРКС

Колчанът за стрелите ми.

ХОР

Тъй малко от толкова много!

КСЕРКС

Ние сме беззащитни!

ХОР

Йонийският народ от бой не бяга!

Пета антистрофа

КСЕРКС

Премного смел е той! Видях
нечакана разруха!

ХОР

Да, ти мълвиш за бягството на флотата.

КСЕРКС

От скръб разкъсах дрехите връз себе си.

ХОР

Уви, уви!

КСЕРКС

Уви е бледна думица!

ХОР

Да, двойно, тройно бедствие!

КСЕРКС

За радост на вразите ни!

ХОР

Сломена е нашата сила...

КСЕРКС

Няма я мойта свита!

ХОР

... след гибелта на нашите в морето!

Шеста строфа

КСЕРКС

Плачи, плачи над злото! Влез дома си!

ХОР

Уви, уви! Беда, беда!

КСЕРКС

На моя вик пригласяй ти!

ХОР

На скръбен — скръбен дар от скръбник!

КСЕРКС

Смеси вика си с моя вик!

Горко ми, ах!

ХОР

Горко ми, ах!
Сукова е бедата ни!
Ах, затова страдая!

Шеста антистрофа

КСЕРКС

Ах, бий се, бий се и плачи за мене!

ХОР

Да, плача, обладан от скръб!

КСЕРКС

На моя вик пригласяй ти!

ХОР

О царю, имаме причина!

КСЕРКС

Надай печалния си вик!
Горко ми, ах!

ХОР

Горко ми, ах!
Ще смеси, ах, безумните
удари с тежки вопли!

Седма строфа

КСЕРКС

Ах, бий гърди, ридай с мизийски виковете!

ХОР

О, скърби, скърби!

КСЕРКС

Изтръгвай бели косми от брадата си!

ХОР

Със стръв, със стръв! Безкрайна горест!

КСЕРКС

Креци безумно!

ХОР

Това и правя!

Седма антистрофа

КСЕРКС

Раздирай с пръсти дрехата си диплена!

ХОР

О, скърби, скърби!

КСЕРКС

Скуби коси от жалба по войската ни!

ХОР

Със стръв, със стръв! Безкрайна горест!

КСЕРКС

Очи, плачете!

ХОР

Аз цял съм в сълзи!

Епод

КСЕРКС

На моя вик пригласяй ти!

ХОР

О-о! 0-о!

КСЕРКС

Потънал в скръб, върви дома!

ХОР

Уви, уви!

КСЕРКС

Вой в града!

ХОР

Вой — да, да!

КСЕРКС

Ридайте, лекостъпни!

ХОР

Уви, уви, злочеста твърд на Персия!

КСЕРКС

А-а, а-а! Погубени —

а-а, а-а! — с триредни кораби!

ХОР

Ще те последвам със печален вопъл!

[1] *Мариандски оплакван* — по името на племето мариандини във Витиния, чиито скръбни песни оплаквали смъртта на момъка Борм. ↑

[2] *Йонийският Арес*, т.е. военната мощ на елините; срв. забел. към ст. 178. ↑

[3] *Ата* — божество, което заслепява човешката душа и след това я кара да изкупи делата на заслепението си. ↑

[4] *Йония* = Гърция; срв. забел. към ст. 178. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.